

I. VÁLOGATÁS A MAGYARORSZÁGI ROMÁKAT ÉRINTŐ 2004-ES ESEMÉNYEKBŐL¹

Január

Berki Judit – a Miniszterelnöki Hivataltól január 1-jével Romaügyi Igazgatóság néven az Esélyegyenlőségi Kormányhivatalhoz került – Romaügyi Hivatal volt vezetője nem fogadta el a számára felajánlott Romaügyi igazgatóság vezetői posztját. „... ebben az új felállásban, ebben az új struktúrában nem gondolom, hogy nekem hosszabb távon szerepem és lehetőségem lehet a roma ügyek képviselésében” – indokolta döntését Berki Judit.

Az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) 2003-2006-os programjának egyik legfontosabb eleme a regionális és megyei intézményhálózat felállítása – hangzott el az OCÖ évkezdő sajtótájékoztatóján. Az Országos Cigány Önkormányzat feladat megvalósításához szükségesnek tartja, hogy a hálózatban működtetett program részeként a helyi cigány kisebbségi önkormányzatok és civil szervezetek megismerjék azokat a technikákat, amelyek segítségével élni tudnak az uniós csatlakozás adta lehetőségekkel, és képesek lesznek minél több sikeres – szakmai és kulturális – program bonyolítására. A hálózati irodákban 127 – főként közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkező – roma munkanélküli foglalkoztatása valósul meg, valamint kezdetét veszi egy olyan – több hónapon át tartó – képzés, ahol az alkalmazottak számára a feladataik ellátásához szükséges – elsősorban a foglalkoztatással és a szociális ügyek intézésével összefüggő hazai és uniós jogi, közigazgatási és intézményrendszerbeli – ismeretek megszerzése a cél.

Információk szerint Göncz Kinga, az ESzCsM szociális államtitkára, Mohácsi Viktória, az oktatási tárca miniszteri biztosa, valamint Morvai Krisztina, a családon belüli erőszak elleni harcban ismerté lett büntetőjogász neve is felmerült a tárca nélküli esélyegyenlőségi miniszter posztjára, ami akkor üresedik meg, ha jelenlegi gazdája, Lévai Katalin az MSZP listáján európai parlamenti mandátumot szerez a júniusi választáson. In-

¹ A válogatás a Népszabadság, a Rompage és a Rom.net internetes archívuma alapján készült

formációink szerint a szocialisták Gönczöt támogatják, az SZDSZ viszont utóbbi kettő valamelyikét szeretné az elvileg az MSZP-vel közös jelölésű posztra. Mohácsi harmadik helyen van a szabaddemokraták EP-listáján, a radikális női érdekvédőként számon tartott Morvainak pedig több konfliktusa is volt a nagyobbik kormánypárttal. Kormánykörök szerint a váltás májusban, júliusban vagy szeptemberben lehet, attól függően, hogy a minisztercseré összefügg jelentősebb kormányátalakítással, illetve, hogy összeül-e a parlament közvetlenül az EP-választások után.

„Büdös cigányok, itt haltok meg, rátok gyűjtjük a házat!” – a szemtanúk elmondása szerint ezzel a felkiáltással rontott rá hat férfi a napokban a Fejér megyei Ősi cigány telepének lakóira. A támadók egy idős férfinak eltörték a kezét, egy többgyermekes asszonynak pedig a fejét verték be úgy pajszerással, hogy nyolc napon túl gyógyuló sérülést szenvedett. A telepen levő házak ablakait, ajtait betörték, és az udvaron álló autókat is megrongálták.

A Várpalotai Rendőrkapitányság vezetője elmondása szerint a napokban az egyik támadó udvaráról eltűnt egy félmillió forint értékű rézkábel, és a tulajdonos a telepen lakó romákat vádolta. A megtámadott romák viszont hevesen cáfolták, hogy ők lopták volna el a rézkábelt, ezt a rendőrség helyszíni szemléje is alátámasztotta. A helyszínre érkező járőrök székesfehérvári és várpalotai fogdákból helyezték őrizetbe a gyanúsítottakat. Ugyanakkor szerdán a Veszprémi Városi Bíróság döntésére szabadlábra helyezték a csoportosan elkövetett garázdaság büntetvével gyanúsított két ősi illetőségű és négy várpalotai fiatalembert. A bűncselekmény etnikai indítéka azért nem merült fel a rendőrségnél, mert az elkövetők néhány nappal korábban egy másik – nem roma – családot is megtámadtak az ellopott kábelt követelve – tájékoztatott a kapitányságvezető.

Legalább 100 ezer kelet-európai roma utazik majd az EU-bővítés után Nagy-Britanniába, az egyetlen olyan nagy európai uniós országba, amely a kelet-európai csatlakozók előtt a bővítés pillanatától teljesen megnyitja munkaerőpiacát és jóléti rendszerét – írta a The Sunday Times. A vezető vasárnapi brit lap szerint Csehországban, Magyarországon, Szlovákiában és a többi csatlakozó országban 1,7 millió cigány él, s a bővítés után érkezők „ugyanúgy hozzájutnak a brit egészségügyi ellátáshoz, oktatási rendszerhez és

nyugdíjkedvezményekhez, mint a britek” (valójában az uniós állampolgárok közül is csak azok, akik legálisan élnek Nagy-Britanniában, és törvényes jövedelmet mutatnak fel). A The Sunday Times azt írta, hogy a helyi roma közösségi vezetők szerint csak Csehországból több mint 100 ezer romát fog Nagy-Britanniába vonzani a brit jóléti rendszer kihasználásának esélye. A brit kormány azzal az érveléssel húzza fel az új tagállamok polgárai előtt a bevándorlási sorompókat, hogy ez kulcsfontosságú munkaerőt vonz az országba, ám kormányilletékeseik is „kezdenek ráébredni a jóléti turizmus robbanásának lehetőségére” – áll a cikkben. A lap szerint a brit belügyminisztérium különösebb hírverés nélkül felkérte a Nemzetközi Migrációs Szervezetet, hogy kezdjen felvilágosító kampányt a mintegy negyedmillió cseh roma körében, bemutatandó „a brit élet árnyoldalait”. A tárca ezt megerősítette, de közölte, hogy továbbra is legfeljebb évi 5-13 ezer bevándorlóra számít az új tagállamokból.

Az idén lépett életbe az esélyegyenlőségi törvény, de csak jövőre alakul meg az a közigazgatási hatóság, amely az új jogszabály alapján keletkezett ügyekben eljár. Akkor majd akár hatmillió forintos büntetést is kiszabhatnak, ha a panaszosnak adnak igazat. A pénzt nem az kapja, akit neme, származása, bőre színe, vallása, kora, szexuális irányultsága, vagy vallási, politikai világnézeti meggyőződése alapján hátrány ér. Őt visszahelyezik a mindenkire megillető jogaiba, míg a diszkriminációban vétkező által fizetett bírságot az esélyegyenlőségi program végrehajtására fordítják. Diszkrimináció esetén nemcsak magánszemélyek, hanem civil szervezetek is eljárást kezdeményezhetnek.

A cigánytelepek, putrik felszámolása a kormányzat idejének fő törekvése; 460 olyan telep tartanak számon országszerte, ahol semmiféle közmű, infrastruktúra nincs – jelentette ki Teleki László. A Miniszterelnöki Hivatal roma ügyekért felelős politikai államtitkára szerint e telepeken körülbelül 150-200 ezer roma ember él. Elmondta: 2004-ben 1 milliárd forint jut a költségvetésből a cigánytelepek felszámolására, illetve új lakások építésére, de uniós pénzforrásokat is igénybe kívánnak venni, továbbá a nemzeti fejlesztési terv öt operatív programja közül háromból ugyancsak várnak támogatást e feladatok végrehajtásához. Teleki László szerint 2006-ig a cigánytelepek 40-50 százalékánál el kell kezdeni a felszámolási munkákat, azonban legalább 10-12 év kell még ahhoz, hogy az utolsó telep felszámolása is elkezdődhessen. Az államtitkár rámutatott arra is, hogy a

Magyarországi Cigányokért Közalapítvány ösztöndíjat biztosít a jól tanuló roma diákoknak – ötödik osztálytól kezdődően -, a kormány 2002-ben a támogatási keret összegét évi 300 millióról 700 millióra emelte fel. Hozzáfűzte: ennek hatására legalább 30-40 százalékkal emelkedett a cigány tanulók száma a középiskolákban, de több a roma hallgató az egyetemeken és a főiskolákon is. Elhangzott: a 2002-es év első felében 11 ezer cigány diák kapott ösztöndíjat, ma már 21.500.

Magyarországon először jelent meg beás nyelven Jókai Mór: Cigánybáró című regénye, Kalányos Terézia szociál-pedagógus fordításában és a nagykanizsai Czupi Kiadó gondozásában. Czupi Gyula elmondta: messze „nem az üzleti siker reményében, sokkal inkább kulturális küldetés szándékával, a térség roma kisebbsége által leggyakrabban használt beás nyelv irodalmi értékhordozóként való felhasználására” vállalkozott a 160 oldalas Jókai-regény 1.000 példányos megjelentetésére.

Február

Kiskunmajsán a marispusztai putri-telepen közel ötven család él katasztrofális körülmények között. Hat család, három olyan másfél centis deszkából készített 13-14 négyzetméteres, korábban marhák és egyéb állatok szállítására használt vasúti vagonokban kénytelen nyomorogni, amelyekbe korábban áramot se tudtak vezetni. Az egyik vagon - amelyben összesen kilencen laknak, köztük egy egyhónapos csecsemővel -, már többször kigyulladt. Legutóbb kéthete kellett éjszaka kimenekíteni a gyermekeket a lángok elől a fából készült bódéból. A kályhákkal fűtött bódékban élő emberek úgy tisztálkodnak, hogy előbb a nők lavórokban, kádakban megmosakodnak, aztán jöhetnek a férfiak. Míg sorukra várnak vagy átmennek a szomszédba, vagy odakint, a hidegben várakoznak. A telepen egyetlen közkút van. Mindenki onnan hordja a vizet műanyag kannákban, különféle edényekben. Éjjel ruhástól, felváltva kénytelenek aludni, mert a vékonyfalú bódé hamar kihűl és több alkalommal előfordult, hogy az edényekbe, poharakba a víz is belefagyott. A marispusztai telepen élő romák elmondták, hogy már több csecsemőt és gyermeket állami gondozásba vettek az elviselhetetlen körülmények és egészségi állapotuk miatt.

Roma származása miatt nem alkalmazott egy cég három, állásra jelentkező nőt - így szól a Salgótarjáni Munkaügyi Bíróság hétfői elsőfokú ítélete. A cégnek fejenként 150 ezer forintot kell fizetnie a romáknak, ha a döntés jogerőssé válik. A bírónő bizonyítottan látta, hogy a származásuk miatt különböztették meg hátrányosan a három nőt, és a munkába állás lehetőségét sem adta meg nekik. Emiatt a próbaidőnek megfelelő minimálbért ítélt meg kártérítésként. A felperesi képviselő szerint viszont nem világos, miért nem ítélt meg nem vagyoni kárt a bíróság, amikor nyilvánvalóan az emberi méltóság sérült.

Új, középtávú roma intézkedési csomag elfogadásáról tárgyalt a kormány. Teleki László cigányügyi államtitkár elmondása szerint a program különösképpen fontosnak tartja a romák oktatását és képzését, valamint azt, hogy javuljon a cigány lakosság életminősége és esélyegyenlősége. Az államtitkár nem ért egyet azzal a vélekedéssel, hogy egyedül csak a cigány diákok ösztöndíjainak jelentősen növekvő mértéke említhető érdemi változásként. Példaként említette, hogy a cigány közalapítvány vagy a roma kulturális alap is kormányzati akaratból jött létre. A tárcáknak nyilvánosságra kell hozniuk, hogy az adott határidőn belül mennyi pénzt fordítanak cigányügyi programokra. A minisztériumok a végrehajtásról a cigányügyi tárcaközi bizottságnak kötelesek beszámolni, az ellenőrzést egy új, a közeljövőben létrehozandó testület végzi majd. A testületben a kormánytól független, civil szakértők kapnak helyet. A cigánytelepek felszámolásához szükséges pénz nagy részét az Európai Uniótól felvett hitelből kívánja fedezni az esélyegyenlőségi hivatal, a hitelfelvételhez a kormányzat vállal garanciát.

Két éve a kecskeméti önkormányzat úgy döntött, hogy felszámolja a város barakklakásait. Tavaly kilencvenegymillió forintot különítettek el a költségvetésükben két cigánytelep szanálására. A Wéber Ede utcai putrisort az elmúlt évben számolta fel az önkormányzat: az átlagosan másfélmillió forintos lelépési díjból a húsz roma család nagytöbbsége csak a városon kívül - tanyákon, hobbitelkeken - tudott lakást vásárolni, a maradéknak pedig csak városszéli garázsokra futotta. Az idén szanálásra kerülő műkertvárosi barakk sor lakóinak fele, mintegy húsz család már megegyezett az önkormányzattal, öten „hasznos komfortfokozatú bérlakást” kaptak, a többiek a közben hárommillióra megemelt pénzbeli térítést választották: többségük a környező telepü-

lésekre költözött, de voltak, akik a külvárosi gettóban vettek lakást. A helyi romaképviselő vezetője szerint az önkormányzati akciónak egyértelműen az az eredménye, hogy a romák kiszorulnak a városból, ráadásul sokszor még rosszabb körülmények közé kerülnek. Jövőre a Szultán és a Nándorfehérvári utcai - harminc roma családnak ott-hont adó - gettók elbontását tervezi az önkormányzat.

A Tárki felmérése szerint a múlt évben fölgyorsult a roma népesség vándorlása: számuk 2003-ban jelentősen növekedett Közép-Magyarországon, illetve azokon a - zömükben észak-alföldi és észak-magyarországi - településeken, amelyek lélekszáma nem haladja meg az ezret. Ezzel egyidejűleg a roma lakosság fogyásáról számoltak be a dunántúli régiók önkormányzatai. Ők ezt a folyamatot elsősorban az elvándorlással magyarázzák. A Tárki kutatási adataiból elsősorban arra lehet következtetni, hogy a közép- és a nyugat-dunántúli régió ipartelepein már nemigen foglalkoztatnak romákat. Korábban egy-egy nagyobb cég, például a székesfehérvári IBM romákat is alkalmazott bedolgozó munkásként - ezért a lehetőségért érdemes volt időlegesen letelepedni -, de ezek a társaságok idővel új alapokra helyezték tevékenységüket. Valódi munkalehetőség tehát arrafelé nincs, az élet viszont a Dunántúlon meglehetősen drága. Nehezíti a romák helyzetét az előítéletesség is, elég csak a hírhedt székesfehérvári Rádió úti, többségében romák lakta épületben élők sorsát felidézni. A romák jelentős része Budapesten, illetve a budapesti agglomerációban próbál lehetőségeket keresni. Ezzel is magyarázható, hogy számuk a közép-magyarországi régióban jelentősen növekedett. Többnyire alkalmi munkalehetőségekben bízhatnak, leginkább építkezéseken alkalmazták őket. Ez a stratégia ideig-óráig eredményes is lehet, hiszen a budapesti agglomerációban új és új lakónegyedek épülnek a semmiből, alkalmi - és jobbára illegális - munkát biztosítva sok embernek. A romák vándorlása komolyan érinti az egyébként is nagyon súlyos gondokkal küzdő észak-alföldi és észak-magyarországi régiót. Az oda települő romák gyakorlatilag föladják annak lehetőségét, hogy munkát kapjanak. A Bükk és a Zempléni-hegység által határolt Cserehátban olyan gettósodó mikrorégió alakult ki, amely példátlan Magyarország történetében. E térségben egyre fogynak a nem cigányok által lakott falvak, ezzel párhuzamosan gyorsan és folyamatosan emelkedik a cigányok száma. Rejtély, hogy ezek a romák miből élnek, mert közel és távol nincs munkahely.

Kállai Katalin személyében romaügyi miniszteri biztost nevezett ki Hiller István kulturális miniszter. Feladata, hogy kapcsolatot tartson a roma érdekképviseleti szervezetekkel, önkormányzatokkal és kormányzati szervezetekkel, képviselje a tárcát a romaügyi kormányzati döntések előkészítésében, összehangolja a nemzeti kulturális örökség minisztere feladatkörébe tartozó romaügyi feladatok ellátását.

Március

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében négy éve úgynevezett kisebbségi összekötő tiszt dolgozik a rendőr-főkapitányságon, a hatóság és az országos cigány kisebbségi önkormányzat megállapodása értelmében. Feladata többek között az állomány tolerancia- és konfliktuskezelő képességének fejlesztése, roma fiatalok rendőrré képzésének támogatása, együttműködés a megelőzés terén, előadások tartása általános iskolákban. A roma fiatalok rendőri pályára irányításának eredményességéről elmondható, hogy a cigány származású középiskolás fiatalok rendőrré válását elősegítő támogatási program 1996-tól működik Borsod megyében, idáig 15-en részesültek támogatásban, és nyolcan léptek be a területbe. A jelentkezőknek szigorú feltételeket kell teljesíteniük. Cserébe kollégiumi ellátást, ruházkodási segélyt, tanszersegélyt, ösztöndíjat kaphatnak a tanulmányi szerződés alapján. Ugyancsak gesztus a rendőrség részéről a kisebbségi nyelv oktatása az állomány részére. A borsodi, abaúji romák a magyarul beszélő romungro csoporthoz tartoznak, éppen ezért itt nem volna értelme a teljes rendőri állomány számára kötelezővé tenni ezt az oktatást. Információk szerint 17 borsodi rendőr kezdte elsajátítani a romák nyelvét, és 12-en már vizsgát is tettek közülük.

Tisztázatlan körülmények között meghalt egy roma férfi Budapesten, a VI-VII. kerületi rendőrkapitányságon. A fogdában, ahová a férfit garázdaság gyanúja miatt vitték be, dulakodás tört ki, ennek következtében a roma ember fogai kitörték. A gyanúsítottat fogorvoshoz vitték, ám ő a foghiányon kívül komolyabb sérülést nem állapított meg. A férfit visszaszállították a fogdába, ahol rövidesen meghalt. Az ügyben vizsgálat indult.

Öt szombathelyi cigány család elköltöztetését kezdeményezi a szombathelyi önkormányzat abból a 24 lakásos tömbházból, amelyet hat évvel ezelőtt rászoruló család-

dok számára újított fel az önkormányzat. A Győrffy István utcai alacsony komfortfokozatú lakásokban jelenleg szinte kizárólag roma családok élnek, akik közül azonban néhányan állítólag nem férnek meg egymással. „Azoknak a neuralgikus pontoknak a megszüntetését kezdeményezzük, amelyek évek óta terhelik a jóérzésű és jóindulatú romák lakhatási és megélhetési gondjait” – mondta a helyi roma kisebbségi önkormányzatok képviselőivel közös sajtótájékoztatón a szombathelyi városi önkormányzat szociális bizottságának elnöke. Közölte: a lakhatással kapcsolatos „fegyelmezetlenségek kezelésére” az önkormányzat támogatja egy roma polgárőr szervezet létrehozását azon a területen, ahol nagy létszámban laknak romák. A lakásbizottság elnöke a sajtótájékoztatón az MTI kérdésére válaszolva kijelentette: a Győrffy utcai lakások kialakításával az akkori önkormányzatnak sem volt célja semmiféle „gettósítás”, a jelenlegi helyzet bérlemény cserékkel alakult ki. „A Győrffy utcai lakásokban olyan emberek is élnek, akik nem vallják magukat romának”. A Szombathelyi Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke viszont a sajtótájékoztatón úgy fogalmazott: „amikor én megyek a Győrffy utcába, akkor romák”. Hozzátette: a lakások a felújítások ellenére is rossz állapotúak, emiatt per is indult a házkezelést végző, az önkormányzat tulajdonában lévő társaság ellen.

Átadták a Roma Polgárjogi Alapítvány (RPA) által létrehozott Polgárjogi díjakat a rasszizmus elleni világnap, március 21. alkalmából hétfőn Budapesten. A romák emberi jogainak érvényesüléséért folytatott tevékenységéért elismerésben részesült Szegedi Dezső, Jászai Mari-díjas színművész, Balogh Attila költő, újságíró, Szikinger István alkotmányjogász, az RPA ügyvédje, Boós Tibor ügyvéd, jogi szakértő, Máté Sándor, az opályi cigány kisebbségi önkormányzat elnöke, Kóczé Angéla szociológus, az Európa Tanács mellett létrejött Európai Roma Információs Iroda igazgatója, valamint Varró Szilvia újságíró, a Népszabadság munkatársa.

Hazánkban rendkívül magas a fogyatékosnak nyilvánított tanulók aránya. Mohácsi Viktória, az oktatási tárca roma- ügyekért felelős miniszteri biztosa sajtótájékoztatóján elmondta: az Európai Unióban a gyermekek két és fél százalékát minősítik fogyatékosnak, Magyarországon 5,3 százalékukat (ez mintegy 49 ezer diákot jelent). Közölte: évente 2500-2800 gyermek álfogyatékosként kerül be a rendszerbe, azaz valójában nem fo-

gyatékos. Igen nagy arányban mondják ki a roma tanulókról a fogyatékossgot (1993-as adat szerint, amikor utoljára lehetett még származás szerint regisztrálni az embereket, 42 százalékuk volt cigány származású). A kisebbségi jogok országgyűlési biztosának jelentése szerint voltak olyan iskolák, ahol indokként mindössze annyit tüntettek fel a vizsgálati lapon, hogy „cigány származás”.

„A hazánkban található 3500 általános iskola közül 600-ra tehető azon intézmények száma, ahol a roma gyerekek külön osztályban tanulnak” – közölte a hátrányos helyzetű és roma gyerekek integrációjáért felelős Mohácsi Viktória. A cigány gyerekek 70 százaléka jár elkülönített osztályokba, ami nem csak azért aggályos, mert bőrszín alapján szegregáltak, hanem azért is, mert ezekben az osztályokban jóval alacsonyabb az oktatás színvonala, különösen az idegen nyelv és az informatikai képzés területén.

A 2003/2004-es tanévtől életre hívott, gyerekenként és évente 60 ezer forintos integrációs normatívát azok az iskolák vehetik igénybe, amelyek vállalják, hogy felmenő rendszerben 2008-ig folszámolják a szegregált oktatást

Tüntetésre készül a Független Cigány Kerekasztal nevű szövetség, így tiltakozva a kisebbségi választói névjegyzék tervezett bevezetése ellen. A demonstrációt Komáromban rendezik április 8-án, a romák (egyik) világnapján. Minderről Kövesi Vilmos, az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) elnökhelyettese, a Független Cigány Kerekasztal vezetője beszélt. A kormányzat javaslata alapján a jövőben csak azok vehetnének részt a kisebbségi önkormányzati választásokon, akik regisztráltatják magukat, azaz szerepelnek a kisebbségi választó névjegyzékben. Az indoklás szerint ily módon lehet elkerülni a kisebbségek kárára elkövetett visszaéléseket. A kormány elképzelését, pillanatnyilag legalábbis úgy tűnik, mind a négy parlamenti párt támogatja. A nagy lélekszámú nemzetiségek, így a németek szintén egyetértenek a kormány javaslatával. Horváth Aladár, az OCÖ vitatott körülmények között leváltott elnöke viszont tiltakozott a névjegyzék ellen, és most ezt teszi Kövesi Vilmos is. Az OCÖ egyszer már a névjegyzék elfogadása mellett döntött, de – Kövesi szerint – ez nem tükrözi a „képviselők valós, egyöntetű véleményét”. A tiltakozó állásfoglalást a kormányfőnek, az Országgyűlés elnökének és a négy parlamenti pártnak is elküldte a roma szövetség.

Április

Százperces oknyomozó filmesszét készített Tölgyesi Ágnes egy olyan kérdéskörrel, mely hosszú ideje foglalkoztatja a politika, a gazdaság, a szociológia, az oktatás és még számos más terület illetékeseit. Az átvilágított jelenség tárgya: mi az oka a cigány gyerekek iskolai lemaradásának, beilleszkedésük nehézségeinek, előremenetelük gondjainak? A válaszokat a rendező sorsok tükrében tárja elénk. A szikár képsorokban megismerhetjük a mostoha családi körülményeket, a munkanélküliség romboló hatását, a családi nevelés igénytelenségét, a kulturális-etnikai örökség folyamatos átadásának hiányosságait. Sajnálatos, hogy ennyire lehangoló a helyzet, hiszen ezek a halmozottan hátrányos helyzetű, ám ennek ellenére életvidám teremtések éppúgy boldogságra vágnak, mint azok, akiknek rendezett a hátszob, kitalálták a szüleik pedig gyakran már csak az ő jövőjükben bizakodnak.

Ismeretlen tettes ellen tett feljelentést az Állami Számvevőszék az Országos Cigány Önkormányzattól eltűnt pénz miatt, amely a gyanú szerint gazdálkodási szabálytalanságok következménye. Az eddigi adatok szerint a 60 milliós hiány 1999 és 2003 között gyűlt össze, ezalatt több esetben állapítható meg számviteli fegyelem megsértése és jogtalan költségelszámolás.

Tisztító-fertőtlenítő meszelést szervezett hat borsodi település cigány lakosainak a Közéleti Roma Nők Egyesülete. A szociális minisztérium félmillió forintos támogatása révén Szendrőn, Rakacán, Tornanádaskán, Bódvalenkén, Bódvaszilason és Martonyiban háromszázötven zsák oltott meszet osztottak szét. Az akció részeként szervezett szendrői szabadtéri közegészségügyi fórumon Kozma Blanka az össesereglettek előtt elmondta, hogy terveik szerint a későbbiekben ellenőrzik majd valamennyi ház kéményét, kályhacsöveit, és ha kell, segítenek a patkányirtásban is. A helyben meghirdetett alkalmi szemétszedő verseny során sok felnőtt és gyerek kért zsákot és szedte össze nemcsak portájáról, hanem a közterületről is a hulladékot. Az ÁNTSZ edelényi tisztíró főorvosa ezzel kapcsolatban arra hívta fel az ott lévők figyelmét, hogy ha mindenki rendben tartja a saját portáját, akkor az egész településrész tisztább lesz. A város polgármestere pedig megígérte, ha az akció sikerrel jár, az önkormányzat segít fenntartani a rendet és a tisztaságot.

Az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal Romaweb szerkesztősége áprilisban debreceni képzésükre keresett szálláshelyet. A programot szervező egy kisebb panzió tulajdonosától telefonon kért árajánlatot. Miután a tulajdonos meghallotta a Romaweb nevet, megkérdezte, hogy kisebbséghez tartozók is lesznek-e a társaságban. A szervező igennel válaszolt, mire a tulajdonos közölte, hogy „ebben az esetben sajnos nem tudunk szállást biztosítani”. Ezután a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda (NEKI) két roma és két nem roma pár segítségével tesztelte a panziót. Április 9-én két roma fiatal kért szállást éjszakára, ám a panzióban azt a felvilágosítást kapták: nincs már hely. A romák arról is érdeklődtek, tarthatnának-e a későbbiekben cigány önkormányzati képzést a panzióban. A tulajdonos azt válaszolta, hogy szeptemberig telt házuk van, ezért nem segíthet. Öt-tíz perccel később két nem roma tesztelő érdeklődött szállás után; ők több szoba közül választhattak. Végül egy-egy szobát foglaltak le. Másnap arról érdeklődtek a tulajdonosnál, hogy van-e szabad helyük egy konferencia számára. A tulajdonos bizonytalan volt a vendégek által megadott május közepi időpontot illetően, ezért azt javasolta, beszéljenek később telefonon. Másfél héttel később a nem romák árajánlatot kértek és kaptak, majd egyikük telefonon egyeztetett az időpontról. A tulajdonos elmondta: van szabad kapacitásuk, majd az iránt érdeklődött, hogy milyen nemzetiségű résztvevőkre számíthat. Magyarokra, válaszolt a tesztelő, amire a panzió tulajdonosa rákérdezett, hogy „de cigányok ugye nem lesznek?”. Hozzátette, hogy ezt csak a biztonság kedvéért kérdezi, mert nemrégiben cigányok akartak konferenciát szervezni náluk.

Május

Az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) elnöke, Kolompár Orbán az Európai Roma Fórum (ERF) alapító okiratának egyeztetésén nem fogadta el, hogy a szervezet plenáris ülésébe a magyarországi cigányság mindössze három főt delegálhasson. Az OCÖ elnöke a strasbourgi tárgyalás során azt a korábbi álláspontot képviselte, hogy a fórumba a tagországok roma lakosságuk számarányának megfelelően delegálhassanak képviselőket, így a magyarországi cigányság öt fővel képviseltetné magát a szervezet plenáris ülésén. Az európai fórum létrehozását két évvel ezelőtt Finnország kezdeményezte azzal a szándékkal, hogy az Európában élő roma közösségek számára alakuljon egy, az Európai Unió döntéshozó és végrehajtó rendszeréhez illeszkedő képviseleti szerv.

Az egyik országos napilap beszámolója szerint Urbán Árpád szocialista képviselő az országgyűlés plenáris ülésén a távortartásról szóló törvényjavaslat vitájában hozzászólásában azt mondta: „a családon belüli erőszak sajnos elsősorban a roma családoknál fordul elő.” Urbán a Roma Sajtóközpont megkeresésére már azt állította: szövegkörnyezetéből kiemelték és átalakították mondanivalóját. Lendvai Ildikó az országgyűlés szocialista frakcióvezetője szerint félreértették Urbán Árpád nyilatkozatát, ugyanis ilyen gondolatnak sem a képviselő hozzászólásában sem az MSZP frakciójában nyoma sincs. Ugyanakkor a plenáris ülés parlamenti jegyzőkönyve megerősíti, hogy a Nógrád megyei iskolaigazgatóként is dolgozó képviselő a romáknál nagyobb százalékban lát családi erőszakot. A jegyzőkönyv a képviselő szavait úgy rögzíti, hogy a családon belüli erőszak „sajnos előfordul, különösen olyan iskolában, ahol a roma tanulók száma, méghozzá a Nógrád megyei roma tanulók száma az iskolában 34 százalékos..Nem arról van szó viszont, hogy csak a roma tanulóknál fordul elő családon belüli erőszak, de sajnos az esetek nagy százalékában ezeknél ez a tény nagyobb százalékot mutat.” A Roma Sajtóközpont kérdésére a képviselő nem tudott olyan kutatást említeni, mely állításait igazolná, ehelyett „saját tapasztalataira” hivatkozott. Egyéb-ként iskolájában három, négy roma tanulót említett, akiknél családi erőszakra utaló jeleket vélt felfedezni.

A tiszabői általános iskola az ország egyik legszegényebb oktatási intézménye. A háromszázötven tanuló – akik közül egyetlenegy a nem roma származású – száz-húsz éves iskolaépületben tanul, s mivel kevés a tanterem, néhány osztály diákjai délután járnak be órákra. Látszólag van angol vécé, de használni nemigen lehet, mert a vezetékrendszer elavult, a dugulás mindennapos. A termek dohosak, a plafonon mindenütt repedések. A Szegedi Tudományegyetem és a Magyar Tudományos Akadémia szakértői nemrégiben felmérést végeztek az ország húsz olyan általános iskolájában, ahová zömmel cigány gyerekek járnak. Főként azt vizsgálták, milyen a tanulók szociális háttere, s milyen képességekkel, alaptudással kezdik meg az iskolát. Kiderült: a tiszabői diákok a leginkább elmaradottak, a hétéves elsősök zömének értelmi szintje, szókinccse a hároméves gyerekének felel meg. Tiszabón az utak jó része sáros, burkolatlan, élelmiszerüzlet kevés van, a falu szegény, így semmi nem vonzza ide a diplomás pedagógusokat.

Sajátos módon támogat egy hátrányos helyzetű romákat segítő alapítványt a szombathelyi önkormányzat: egy körülbelül 150 méter hosszú sínpart adományoz a Zsutinász Segítő Alapítványnak. „Végül is az önkormányzat két legyet üt egy csapásra, mert nemcsak hogy elvégzi, elvégezteti azt a munkát, amit mindenképpen szükséges, hanem ezzel még a hátrányos helyzetű romákat is egyfajta módon támogatja” – mondta a szombathelyi Városfejlesztési és Üzemeltetési Osztály vezetője. A síneket munkanélküli romákkal szeretné felszedetni a megajándékozott. Az alapítvány terve az, hogy a síneket eladják a MÉH-nek. A szervezet szóvivője szerint a bevételük néhány százezer forint lesz, amiből szegény romákat akarnak támogatni.

Az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) feloszlását követeli, a kormányt pedig jóléti és felzárkóztatási intézkedések meghozatalára szólítja fel több roma párt és civil szervezet Medgyessy Péter kormányfőhöz eljuttatott nyílt levelében. Az OCÖ vezetői az elmúlt másfél évben bizonyították szakmai és politikai alkalmatlanságukat – mondta Makai István, a Roma Polgári Tömörülés elnöke. Hozzátette: a kormányt arra szólítják fel, hogy sürgősen hozzák meg azokat a jóléti és felzárkóztató intézkedéseket, amellyel megindulhat a romák valós társadalmi integrációja.

Június

Heves megyében is létre kell hozni a Roma Szellemi Forrásközpontot annak érdekében, hogy pályázatokkal a felzárkózást segítő anyagi erőforrásokhoz jussanak – hangzott el egy megbeszélésen. Teleki László, a Miniszterelnöki Hivatal roma ügyekért felelős államtitkára Verpeléten, Heves megyei cigány kisebbségi vezetők részére tartott fórumot, ahol a résztvevők azt firtatták, mikor juthatnak pénzhez a cigánytelepek felszámolására, mikor kaphatnak egyes cigány kisebbségi önkormányzatok számítógépet, mit lehetne tenni az ellen, hogy a romákat ne feketén foglalkoztassák a mezőgazdaságban, hogyan kaphatnak segítséget a gyerekek iskoláztatásához. Teleki László a megjelenteket arról tájékoztatta, hogy a romatelepek felszámolása érdekében hitelkérelmet nyújtottak be az Európai Fejlesztési Bankhoz a pénzügyi tárcával és az Esélyegyenlőségi Kormányhivatallal közösen. A 10,5 milliárd forintos keret elnyeréséhez kormánygarancia és egy kor-

mányhatározat elkészítése szükséges. A kormányhatározatnak tartalmaznia kell, hogy 2006 végéig az állam milyen ütemben és mely településen kívánja felszámolni a cigánytelepeket. A pályázat első fordulóján Magyarország túljutott. A foglalkoztatási problémákat felvető kérdésre Teleki László azt válaszolta: a Magyarországi Cigányokért Közalapítványtól pályázat útján nyerhetnek pénzt azok a munkáltatók, akik roma munkavállalókat foglalkoztatnak: a munkaadóknak vállalniuk kell, hogy az embereket 18 hónapig foglalkoztatják, valamint 25 százalékuknak további 18 hónapra adnak munkát. Ennek a keretösszege 200 millió forint, amelyből az önkormányzat és a vállalkozókból álló konzorcium pályázat útján kaphat pénzt. Az oktatás területén előrelépés tapasztalható roma tanulók ösztöndíjazásában – mondta Teleki László. A kormány ez évben 970 millió forintot biztosít 21 ezer 500 diák tanulási támogatására. Az ötödik osztálytól az egyetem végéig kérhető ösztöndíj feltétele, hogy a tanulmányi átlagnak 3,5 fölött kell lennie. Teleki László szerint a Nemzeti Fejlesztési Terv öt operatív programja szinte korlátlan pénzügyi lehetőséget jelent a roma lakosság számára.

A romák hátrányos helyzetének egyik legfőbb oka, hogy őket sújtotta leginkább a rendszerváltás idején az állami munkahelyek megszűnése Szabolcs-Szatmár-Bereg megye mintegy 580 ezer lakosának 13-14 százaléka roma származású, ezért ebben a megyében kiemelten fontos a foglalkoztatáspolitikai, területkiegyenlítési és esélyegyenlőségi programok megvalósítása. Ez volt a rövid summázata annak a szakmai egyeztető fórumnak, amelyet Teleki Lászlónak, a Miniszterelnöki Hivatal romaügyi politikai államtitkárának a részvételével tartottak Nyíregyházán.

A felnőtt roma lakosság csaknem 30 százaléka nem végezte el az általános iskolát, és alig több mint tizede érettségizett – derül ki abból a felmérésből, amelyet Babusik Ferenc pszichológus vezetésével a Delphoi Consulting tanácsadó cég készített. A főiskolára vagy egyetemre bekerülés esélyei alig változtak az évtizedek során. Biztató jel viszont, hogy a fiatalabb roma korosztályok egyre növekvő mértékben tanulnak tovább érettségig adó intézményekben, így az eddiginél több a lehetőségük a diploma megszerzésére.

Az iskolai előmenetel sikeressége elsősorban a család anyagi helyzetétől, a család anyagi helyzete pedig jelentős részben a lakókörnyezettől függ. Korábbi kutatások is tanúsítják, hogy a telepeken, gettószerű körülmények között lakó romák képzettsége lénye-

gesen alacsonyabb azokénál, akik nem cigányokkal együtt, vegyes lakókörnyezetben élnek. A munkához jutás esélyét viszont leginkább az iskolai végzettség határozza meg. Ördögi kör, amit a vizsgálat készítői így neveznek: a szegénység csapdája.

A magyarországi cigányok létszáma a felmérés idején hatszázezer körül mozgott. A romák megközelítőleg fele elkülönülten él, ezen belül mintegy százhetvenezren telepeken vagy gettószerű körülmények között. A felnőtt cigány népesség mindössze negyedének van állása, és csupán öt százaléka tanul, hetven százalék az inaktív aránya. A magyarországi átlagnál sokkal kevesebb köztük az öregségi nyugdíjas, az inaktív három legnagyobb csoportját a munkanélküliek, a gyese és gyeden lévők, valamint a rokkantnyugdíjasok alkotják.

A munkából szerzett jövedelem a romák esetében átlagosan csak hatvanezer forint, ez az összeg alig haladja meg a minimálbért. A mostani felmérés megerősítette azt a néhány éve már kimutatott tényt, hogy – ellentétben a közhiedelemmel – a cigány családok anyagilag nem érdekeltek abban, hogy a munkából szerzett jövedelmek helyett a gyerekek után járó szociális támogatásokból teremtsék elő megélhetésük forrásait. Nyilvánvaló, hogy azok a családok vannak jobb helyzetben, ahol mindkét szülőnek van állása, és kevés a gyerek.

Előítéletes mítosznak számít az a hiedelem is, hogy a „cigányoknak sok gyerekük van”. A 35 felettiek körében tényleg van egy jelentős – korosztálytól függően 14-27 százalékot kitevő – réteg, ahol a családok legalább négy gyermeket nevelnek, de ugyanilyen nagy csoportot alkotnak azok a cigány családok is, amelyeknek csak egy, kettő vagy három gyerekük van.

Az alacsony jövedelmek ellenére a cigány háztartások hetven százalékának egyáltalán nincs díjhátraléka a szolgáltatóknál. Nem felel meg tehát a valóságnak az a romákról kialakított sztereotípiá, hogy többségük egyre-másra halmozza a köztartozásokat. Az viszont a romák körében elterjedt vélekedés, hogy a cigány családok készségesen magukhoz veszik az öregeket, szívesen gondoskodnak róluk. A felmérés adatai ezzel szemben arról tanúskodnak, hogy az idős cigány emberek csaknem negyven százaléka egyedül, magányosan él.

A kutatás kitért arra is, hogy valóban olyan erős-e az összetartás közöttük, mint a közvélemény feltételezi, remélhetnek-e segítséget egymástól ügyes-bajos dolgaik intézésében, vagy például akkor, ha kölcsönre van szükségük. A vizsgálat megállapítása szerint a tradicionális, szolidáris hálózatot jelentő cigány közösség a múlté. A mai magyar társadalom roma népessége éppúgy szenved az elidegenedéstől, mint a nem cigányok: ha

valaki a romák közül számíthat másokra, azt saját magának köszönheti, nem pedig az egyéni képességektől független társas viszonyoknak.

A kisebbségi ombudsman vizsgálatot indított a bagi általános iskolával szemben. A kiegészítő tagozatos – egytől-egyik roma – diákok ugyanis nem a normál tagozatosok által használt étkezdében ebédelnek, ebéd gyanánt hideg élelmet kapnak, amit a melléképület-beli tantermeikben fogyaszthatnak el. Kaltenbach évek óta tartó problémájának tartja a roma gyerekek után különböző jogcímen felvett – kötöttség nélkül felhasználható – támogatási rendszer anomáliáit is.

A Legfelsőbb Bíróság fejenként százezer forintos kártérítést ítélt meg hat Franciaországban menedékjogot nyert zámolyi roma családnak. A jogerős bírói döntés szerint a helyi önkormányzat jogellenesen bontatta le a családok házait hét éve, mivel a családoknak nem volt lehetőségük fellebbezni a bontási határozattal szemben.

Július

Magyarországon mindenki szabadon eldöntheti, hogy valamely kisebbséghez tartozónak vallja-e magát, az állam azonban senki származását nem firtathatja. Ilyen körülmények között kérdés, hogyan jutnak a romákhoz a nekik szánt támogatások. Csillag István miniszter bejelentése szerint a gazdasági tárca az idén is pályázatot hirdet roma vállalkozások támogatására. A teljes keret 200 millió forint, egy pályázó legfeljebb hárommilliót kaphat.

A szándék tiszta, de kérdés, mi a garancia arra, hogy a pénz tényleg a romákhoz kerül? Az érvényben lévő törvények szerint ugyanis az etnikai hovatartozásról tilos nyilvántartást vezetni, és kizárólag az egyénnek van joga eldönteni, hogy kisebbséginek – jelen esetben cigánynak – tekinti-e magát. Pályázati bírálóbizottságnak tehát nem Ennek megfelelően a gazdasági minisztérium sem kérhet származási igazolást a roma pályázóktól. Ugyanakkor a minisztérium felhívása szerint a pályázónak rendelkeznie kell a helyi cigány kisebbségi önkormányzat vagy valamelyik roma érdekképviselői szervezet ajánlásával, az ajánlásnak pedig tartalmaznia kell, hogy a „vállalkozás eddigi tevékenysége során hogyan járult hozzá a helyi roma közösség gazdasági és társadalmi integrációjához”, valamint a „vállalkozás foglalkoztatott-e korábban roma munkavállalókat”.

Ugyanez az elv érvényesül például a roma fiatalok ösztöndíjainak odaítélésekor is. Teleki László államtitkár szerint az eljárás nem rejti magában a korrupció lehetőségét, az ajánlás megszerzése még nem jelenti automatikusan azt, hogy a pályázó el is nyeri a támogatást. Ehhez szakmai feltételeknek is meg kell felelni. Kaltenbach Jenő szerint azonban sokkal határozottabban ki kell szűrni azokat az illetékteleneket, akik esetleg meg akarják szerezni a romáknak szánt támogatásokat. Korábbi véleményét megerősítve kijelentette: megoldást kell találni arra, miként lehet nyilvántartásba venni etnikai adatokat úgy, hogy közben ne sérüljenek személyiségi jogok.

Folytatódik Rakacán az az egy hete tartó ülésstrájk, amit a helyi cigány kisebbségi önkormányzat egyik májusban lemondott tagja és férje kezdeményezett. A demonstrációval a magyar honatyák figyelmét kívánják felhívni a kisebbségi és a választójogi törvényekben található Alkotmányellenes joghézagokra, mert azok sértik állampolgári és kisebbségi jogait.

Szeretnénk, ha a tárcák konkrét eredményeket tudnának felmutatni a romák társadalmi integrációjával kapcsolatban – mondta Kolompár Orbán azután, hogy az OCÖ szaktárcák testülete megvitatta a tárcák roma integrációs terveit. Mint Kolompár Orbán elmondta, az akciótervek igen általánosak, nem lehet látni, miként kerülnek végrehajtásra, ezért tárgyalást kezdenek minden szaktárcával. Szeretnénk, ha az országos önkormányzat programjában megfogalmazott célok bekerülnének a tárcák akcióterveibe.

Az Országos Cigány Önkormányzat elnöksége 2004. július 8-án tartotta soron következő ülését, melyen jelen volt Csillag István gazdasági miniszter is. A miniszter és Kolompár Orbán, az OCÖ elnöke az elnökségi ülést megelőzően négy szemközti megbeszélést folytatott. Az elnökségi ülésen Csillag István jelezte: a gazdasági tárca kész együttműködési megállapodást kötni az országos önkormányzattal. A tervek szerint ez a dokumentum a szaktárca által, a roma kis- és középvállalkozók számára kidolgozott programokat, valamint a hozzá rendelt pénzügyi keretet is tartalmazza. Az OCÖ elnöksége és a gazdasági miniszter megállapodott abban, hogy az együttműködési megállapodást még ezen a nyáron meg kell kötni. A Gazdasági Minisztérium a jövőben nagyobb hangsúlyt helyez a szaktárcánál tevékenykedő roma referens szerepére, aki összekötő ka-

pocsként dolgozik az OCÖ és a minisztérium között. Csillag István az OCÖ elnöksége előtt is megerősítette, hogy a kormány számára elsőszámú feladat a magyarországi romák felzárkóztatása.

Augusztus

A hazai kisebbségek többszörös támogatásában fontos szerepet tölt be a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány, amely 1999 és 2003 között mintegy hárommilliárd forint sorsáról döntött. A felhasznált összeg 95 százaléka állami támogatásból származott, bár az alapítvány rendelkezésére bocsátott összeg reálértékben fokozatosan csökkent. A szervezet kormányzati felelőse 2003 áprilisáig az igazságügy-miniszter volt, azóta pedig a Miniszterelnöki Hivatal kisebbségi ügyekért felelős politikai államtitkára. Az Állami Számvevőszék közelmúltban zárult ellenőrzése során megállapította: az IM az 1999 és 2002 közötti időszakban az éves költségvetési támogatás felhasználására a közalapítvánnyal semmilyen szerződést nem kötött, és a rendelkezésére bocsátott összegről sem kért elszámolást.

A támogatásokról a szabályoknak megfelelően a kuratórium döntött, ám a pályázati úton elosztott 2,8 milliárd forint felhasználásának ellenőrzésére semmilyen rendszert nem működtettek. Az ÁSZ megállapítása szerint azért, mert a kuratórium a működési – ezen belül az ellenőrzési – költségeken akart takarékoskodni. A támogatások 44 százalékát a kisebbségi lapoknak juttatták, 41 százalékát célprogramokhoz biztosították, 14 százalékát tanulmányi és alkotói ösztöndíjként osztották ki. Alapvetően ez utóbbi címen 7300 magánszemély is kisebb-nagyobb összeghez jutott. A közalapítvány rendelkezésére álló összeg mintegy negyedét a cigány, ötödét a német, 11 százalékát a szlovák és tíz százalékát a horvát kisebbségek pályázatai nyerték el. Mintegy négyszázmillió forint sorsát nem ellenőrizhették, mert a tanulmányi és alkotói ösztöndíjak odaítélésének dokumentációja jelentős részét egy jogsértő iratkezelési szabályzat alapján selejtezték, és csupán a kifizetési bizonylatok álltak rendelkezésre. Egyébként a közalapítvány irodaigazgatója a személyes adatok – ezen belül a valamely kisebbséghez tartozásra utaló különleges adatok – védelmére hivatkozva a rendelkezésre álló dokumentumokat sem bocsátotta a számvevők rendelkezésére. Az ÁSZ ezzel kapcsolatban leszögezte: a számviteli bizonylatok selejtezése felveti a számvitel rendje megsértésének gyanúját, és miután az

iratok megsemmisítéséért a közalapítvány irodaigazgatója felelős, elmarasztalását kezdeményezték. Az igazgatónak nem is lett volna joga a kifogásolt iratkezelési szabályzat jóváhagyására, mert ez a kuratórium hatásköre. Kifogásolta továbbá az ÁSZ, hogy a kuratórium üléseinek legalább negyedén törvénysértően döntöttek a határozatképességről, mivel a megjelentek számát nem a közalapítvány alapító okiratában megállapított, hanem a lemondásokkal csökkentett létszámhoz viszonyították.

Az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat közbenjárására leállítottak egy kilakoltatást Lajosmizsén. A Bács-Kiskun megyei Lajosmizsén a rendszerváltás után többbutányi új családi ház épült OTP-kölcsönből. A tulajdonosok többsége azonban az elmúlt években munkanélküli lett. A hiteltörlesztés egyre nehezebbé vált számukra. A pénzügyintézet – hogy hozzájusson a pénzéhez – a kezesektől kezdte levonni a részleteket, majd egy idő után a bank megindította a végrehajtási eljárást. A lajosmizsei cigány kisebbségi önkormányzat képviselője elmondta: több mint húsz esetben értéken alul keltek el az ingatlanok árverésen, és az ügyben vizsgálatot kezdeményeznek a belügyminiszternél. Gyánusnak vélik ugyanis, hogy az árverező mindig ugyanaz, akárcsak a vevő.

A lajosmizsei polgármester az ügygel kapcsolatban azt mondta: nem romákról, hanem egy pénzügyintézetéről és az adósairól van szó. Véleménye szerint is alacsonyak a kikiáltási árak, de azok megállapítását a piaci viszonyok, az épületek állaga és a környezet is nagyban befolyásolja. Hozzátette: az önkormányzat ingyenes jogi tanácsadással áll az érintettek rendelkezésére. A polgármester ugyanakkor sajnálja, hogy sokan nem éltek a felajánlott lehetőséggel. A Lajosmizséhez közeli tanyán élő gazda, aki a helyiek szerint megveszi az árverésekre kiírt ingatlanokat elmondta, hogy a közvélekedéssel ellentétben mindössze három-négy ingatlant vett meg mostanában, arról pedig nem tehet, hogy ő volt az egyetlen vevőjelölt. Arra a kérdésre, hogy mihez kezd az ingatlanokkal, nem kívánt válaszolni.

A vártnál kevesebben, mintegy nyolcvanan jelentek meg a Kecskeméti Rendőrfőkapitányság épülete mellett, hogy a rendőri intézkedés közben elhunyt 19 éves roma fiúra, Jakab Richárdra emlékezzenek. A Roma Polgárjogi Alapítvány és a kecskeméti cigány kisebbségi önkormányzat által szervezett gyertyás virrasztást incidens zavarta meg. Egy középkorú férfi transzparenszekkel jelent meg a helyszínen, amelyeken többek között ilyen fel-

iratok szerepeltek: „Elég volt a hisztériából”, „A rend őre dicséretet érdemel”. A férfit a részvevők előbb megpróbálták elküldeni a helyszínről, majd miután a felszólításnak nem tett eleget, dulakodás kezdődött, az összegyűltek elvették a transzparenszeket, és összetépték azokat. A férfi – aki információk szerint egy budapesti magánszemély volt – átfutott az út túlsó oldalára, de néhány perccel később három asszony, köztük a fiú édesanyja utána futott és a földre teperte. Rugdalták, ütlegették, miközben eltörték a szemüvegét, és a férfi arcán kisebb sérülések keletkeztek. A néhány civil és a sajtó munkatársai segítségével kiszabadított férfi ezután gépkocsival elhagyta a helyszínt. Horváth Aladár, a Roma Polgárjogi Alapítvány elnöke a helyszínen elmondta, hogy a jelen lévő romák meggyőződése szerint szándékos provokáció történt, a gyászolókat fájdalmukban megalázták. Jakab Richárd esetével kapcsolatban hozzátette: – Tisztában vagyunk azzal, hogy a törvény mindannyiunkra vonatkozik, de annak végrehajtásába nem szoktak belehalni.

Felidézve a korábbi eseményeket, elmondható, hogy a körözés alatt álló 19 éves Jakab Richárdot egy szolgálaton kívüli rendőr vásárlás közben ismerte fel, majd megpróbálta elfogni a menekülő fiatalembert. Az üldözés az áruházon kívül folytatódott, ahol a rendőr földre vitte Jakab Richárdot, aki néhány percre múlva rosszul lett. A rendőr és a kikerkező mentősök is megpróbálták segíteni rajta, de a fiatalember a helyszínen meghalt. A július 25-én rendőri intézkedés közben elhunyt kecskeméti roma fiatalember haláláról szóló orvos szakértői vélemény szerint halálát öröklött pangásos szívelégtelenség okozta, amely jelentős mértékben károsan befolyásolta az egyéb szervek működését is.

Egyeztetést kezdeményez az Országos Cigány Önkormányzat a négy parlamenti párt elnökével, hogy felhívja a döntéshozók figyelmét a kisebbségi joganyag idei módosításának szükségességére. „Félünk attól, hogy 2006-ban a jelenlegi, alkotmányellenes kisebbségi törvény választójogi részével nem lehet majd kiírni a kisebbségi önkormányzati választásokat, és így 2006-ban megszűnik az a durván ezer roma önkormányzat, amely ma, igaz, hogy nehéz, mostoha körülmények között, de igen nagy hathatósággal képviseli a cigányság érdekeit” – jelentette ki Kolompár Orbán. „Abszolút politikai nonszensznek” nevezte, hogy a pártok megegyezésének hiányában elmaradhat a jogszabály módosítása.

A romák és a rendőrök közti elfajuló konfliktusok számának csökkenését várja a rendőrség a Pest Megyei Rendőr-főkapitányságon most végződött első cigány nyelvi és konfliktuskezelési tanfolyamtól. A most befejezett első romológiai tanfolyamnak 240

résztvevője egybehangzó véleménye szerint a mindennapi gyakorlatban is jól hasznosíthatók a cigány kultúráról kapott információk, a 40 órás tanfolyamon elsajátított minimális nyelvismeret, s azok a technikák, amelyeket a mindennapi konfliktusok megelőzésére tanultak. Ignác István dandártábornok, Pest megye rendőrfőkapitánya a tanfolyamot értékelő keddi szakmai konferencián egyebek között elmondta: a Pest megyei rendőrség a sajtóban nagy port kavaró roma-rendőr konfliktusok megelőzése és a konfliktushelyzetek számának csökkentése érdekében döntötte el, hogy a megyei közgyűlés támogatásával romológiai tanfolyamot indít. Minden tizedik Pest megyei rendőr részt vett a roma népismereti, cigány nyelvi és konfliktuskezelési tréningen. Ilyen nagy létszámú oktatást egyik megyei főkapitányságon sem tartottak még e témában. A résztvevők – néhány középvezetőtől eltekintve – a városi kapitányságok járőrei és körzeti megbízottai közül kerültek ki.

Felépült Csatkán, a legnagyobb roma búcsújáró helyen az a kápolna, amely vasárnaptól ad helyet a pápai áldásban részesült feszületnek – közölte az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) elnöke. A kápolna másfél hónap alatt készült el a Komárom-Esztergom megyei településen, a munkálatokhoz szükséges pénz egy részét roma vállalkozók adományából gyűjtötték össze – mondta Kolompár Orbán. Az építőanyag árát az országos önkormányzat saját költségvetéséből és egyéb támogatásokból fedezte. Az elnök arról még nem tudott információt adni, hogy összesen mennyibe került az imaház felépítése, de, az építőanyag több mint hatmillió forintba került. A vasárnap a Mária-napi búcsún, ünnepélyes keretek között adják át a kápolnát.

Szeptember

Romaügyi kormánybiztos kinevezését és egy új, romaügyi integrációs hivatal létrehozását javasolták az Országos Cigány Önkormányzat székházában tartott szerdai tanácskozás résztvevői. A megbeszélést Kolompár Orbán, az OCÖ elnöke kezdeményezte civil szervezetek képviselőivel. Az ismert cigány politikusok közül – különböző okok miatt – többen is hiányoztak a rendezvényről, így például Farkas Flórián (Lungo Drom), Horváth Aladár (Roma Polgárjogi Alapítvány) és Zsigó Jenő (Roma Parlament). A mintegy húsz jelenlévő egy része úgy vélte, hogy a kormányzati átalakítással

kapcsolatos álláspontjukat a cigány közéletnek szélesebb körben kell megvitatnia. A többség azonban végül azt az előterjesztést fogadta el, hogy a tanácskozás elvi jelleggel támogassa a romaügyi kormánybiztos kinevezését és az új kormányhivatal megalakítását, a javaslat részleteit pedig később, az országos önkormányzat és a civil szervezetek közösen dolgozzák ki.

A minisztériumok romákkal kapcsolatos programjai között kevés az érintkezési pont, összehangoltabb működésre lenne szükség – vélekedett Göncz Kinga esélyegyenlőségi miniszter a cigányügyi tárcaközi bizottság csütörtöki ülésének szünetében. A miniszter szerint azt is jó lenne tudni, hogy a romákra szánt költségvetési pénzek mennyiben hasznosulnak, milyen mértékben jutnak el az érintettekhez. Ennek vizsgálatát az Esélyegyenlőségi Kormányhivatalon belül létrejött roma monitoringiroda végzi majd. Teleki László politikai államtitkár elmondta, hogy a minisztériumok tavaly 16,7 milliárd forintot költöttek a romák társadalmi integrációját szolgáló programokra, csaknem ötmilliárddal többet a tervezettnél. A tárcákról készített kimutatásban a legnagyobb tétel – 8,5 milliárd forint – a Foglalkoztatási és Munkaügyi Minisztérium neve mellett szerepel.

Az Országos Cigány Önkormányzat napokban tartott tanácskozásán a résztvevők többsége romaügyi kormánybiztos kinevezését javasolta. Egyelőre azonban nincs jele annak, hogy a kormányzat komolyan fontolóra vette volna az indítványt. Göncz Kinga pillanatnyilag fontosabbnak tartja, hogy megvalósuljon a tárcák „közös gondolkodása”. Kétséges az is, hogy megmarad-e, és milyen szerepet kap az a romaügyi tanács, amelyet még Medgyessy Péter miniszterelnök hívott életre cigány és nem cigány szakértők közreműködésével.

Rendkívül magas a romák halandósága Hajdú-Bihar megyében, egy szociológiai vizsgálat munkatársai alig találtak hetvenévesnél idősebb cigány emberrel, 100 gyerekre csupán 11 hatvanévesnél idősebb roma lakos jut. Mindez abból az anyagból derül ki, amelyet a Debreceni Egyetem szociológiai tanszéke készített a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés felkérésére. Béres Csaba docens elmondta: 200 családnál készítettek interjút a megye tíz olyan településén, ahol a legmagasabb a roma népesség aránya. Hozzátette: becslések szerint mintegy 50 ezerre tehető a roma életvitel szerint élők száma a megyében, a vizsgálat során azonban csak azt a 11 ezer lakost vették alapul, aki a népszámlá-

laskor cigány származásúnak vallotta magát. Hajdú-Bihar egész népességét tekintve 100 felnőttre 30 gyerek jut, ez az arány a roma lakosság esetében 69 százalék. A felmérésből az is kiderül, hogy sürgős intézkedésekre van szükség az oktatásban, mivel a megyében élő romák közel 10 százaléka analfabéta, ezen belül a nők aránya kétszerese a férfiakénak. Míg az összlakosság 86 százaléka végezte el a nyolc osztályt, addig a romáknál ez az arány 56,8 százalék. Még rosszabb a helyzet a középfokú iskolákban, ahol 34, illetve 1,9 az arány, a felsőoktatásban pedig 10,8, illetve 0,5 százalék.

Nem a folyosón lévő toalették egyikében, hanem a vajúdószoba melletti vécében hozta világra gyermekét a karcagi kórházban az a kunhegyesi asszony, aki később a történetek miatt írásban tett panaszt – jelentette ki a karcagi Kátai Gábor kórház vezetője. Az ötödik gyermekét világra hozó L. Ildikó korábban azt nyilatkozta: vélhetően roma származása miatt az intézmény orvosa nem látta el őt kellőképpen, szülési fájdalmai ellenére magára hagyta, és egy idősebb ápolónőre bízta, azzal a kijelentéssel, hogy „majd maga fogja összevarrni is”. Az igazgató szerint már korábban is megvádolták a kórházat azal, hogy külön roma kórtermeket tartanak fent, illetve hogy a cigány asszonyokkal udvariatlanabbak az orvosok, ezeket az állításokat azonban az intézményvezető cáfolta. Hozzátette: az elsődleges vizsgálatok szerint ebben az esetben nem volt mulasztás. A vajúdó édesanya a szokásos eljárás szerint beöntést kapott, majd ellenőrizték a magzati szívhangokat, a fájást, s az anya infúziót is kapott. Ezt követően ment el a vajúdószoba melletti vécére, ahol világra hozta a kislányát. Az igazgató közölte: azt feltételezik, hogy az anya önmaga indította meg a szülést, ennek ellenőrzésére vizsgálatot is rendeltek el. Ellenőrizni fogják, igaz-e az a kijelentés, mely szerint az orvos az ápolónőre bízta volna a beteg összevarrását. – Elképzelhető, hogy kollégánk viccelt, de a pontos tényeket a vizsgálatoknak kell kideríteniük.

Egy lovári nyelvű mondatot foglalt expozéjába Gyurcsány Ferenc miniszterelnök-jelölt a parlamentben szerdán, a kormányprogram vitájának kezdetén. „Zhanav ke jekh Ungriko them si: le romengo thaj gzhengo them” – mondta Gyurcsány Ferenc, miután szólt arról: kormánya folytatni kívánja elődje esélyteremtési törekvéseit, hogy biztosítsa a közösségbe való beilleszkedést a romák számára az oktatás, a munka, az egészségügy és a kultúra területén.

Képviselői közbekiabálásra a miniszterelnök-jelölt így folytatta: „Van, aki érti. Van, aki érti, ez mit jelent – ha mással nem, a szívével, Képviselő Úr; segíték Önnek. Egy Magyarország van: romák és magyarok közös országa, és én büszke vagyok erre, Képviselő Úr” – mondta Gyurcsány Ferenc, tapsot kiváltva. Magyar Bálint oktatási miniszter később kifogásolta, hogy Gyurcsány felszólalásának ennél a részénél valaki azt kiabálta: „Ez a magyar parlament!”

A magyar Országgyűlésben miniszterelnök vagy miniszterelnök-jelölt még nem szólalt meg cigányul – erősítette meg az MTI-nek az Országgyűlés sajtóirodája. Cigány szó azonban már hangzott fel a parlamentben Horváth Aladár SZDSZ-es képviselőtől 1991. december 29-én a költségvetés vitájában. Kolompár Orbán, az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) elnöke üdvözlő táviratban köszönte meg Gyurcsány Ferencnek, hogy cigány nyelven is megszólalt az Országgyűlésben. Dógi János, a Cigány Szervezetek Országos Szövetségének elnöke fontos gesztusnak tartotta, hogy a miniszterelnök-jelölt lováriul is megszólalt a parlamentben. „Nagyon fontos dolog, minden elismerésem, tisztelem az övé” – fogalmazott. Farkas Flórián fideszes képviselő szerint „A magyarországi romák is magyarok, a miniszterelnök ne nézze már le ennyire a cigányokat” majd hozzátette, a beszédbe illesztett lovári mondatot pusztá pr-fogásnak tartja, miután a Medgyessy-kormány két éve alatt ellehetetlenítették az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) működését. A képviselő kifogásolta a kormány „elcigányosodott cigánypolitikáját”, amely szerinte súlyosan sérti a magyarországi romák önbecsülését.

A cigányok megnevelését célozza egy idén megjelent, hetedik-nyolcadik osztályosoknak szóló etika tankönyv. A kiadvány szerint a romák nem mindig tudnak ellenállni a bűnözésnek, és azt rója feladatául a roma szülőknek: ne munkanélküli segélyből akarjanak megélni a társadalom terhére.

Az Apáczai Csere János kiadó gondozásában az idén boltokba került, Etika című tankönyv szerint többek között a cigány asszonyok a vásárokon jósoltak a hiszékeny embereknek, a cigányoknak, ha nincs pénzük a megélhetésre, akkor kísérti őket a megélhetési bűnözés, „amelynek többen bizony nem mindig tudnak ellenállni”. A tankönyv íróinak véleménye szerint a káros előítéletek mellett a cigányok mentalitásuk miatt szorultak ki a városok, falvak elhanyagolt részeire. A romák helyzetének jobbításához külön feladatokat jelölnek meg a könyv szerzői az államnak, a roma szülőknek és gye-

rekeiknek. Ezek szerint a roma szülők feladata, hogy ha egy roma család lakást vagy hitelt kap, akkor „becsülje meg, éljen és ne visszaéljen vele”; ha egy roma felnőtt munkát kap, akkor „megértéssel fogadja, és használja ki a lehetőséget, és dolgozzék, ne pedig a munkanélküli segélyből akarjon megélni, a társadalom, az adófizetők terhére”. A kötet azt is javasolja, hogy a roma gyerekektől számon kell kérni: „a kapott tankönyvet, tanszert, cipőt, ruhát becsüljék meg; tudatosodjon bennük, hogy csak megalapozott általános iskolai műveltséggel lehetnek megbecsült tagjai annak az országnak, amelyben élnek és dolgoznak.”

Október

Az új kormány egyeztetéseket kezdeményez a kisebbségek parlamenti képviseletéről. Siker esetén 1993 óta fennálló adósságukat törlesztenék a pártok. Hiszen a kisebbségeknek – külön törvényben rögzített módon – joguk van az országgyűlési képviseletre. Ez a szikár mondat abban a kisebbségi törvényben szerepel, amelyet elsöprő többséggel több, mint tíz éve, 1993-ban fogadott el a parlament. A kisebbségeknek azóta sincs országgyűlési képviseletük. Annak ellenére nincs, hogy az előző MSZP-SZDSZ koalíció utolsó hónapjaiban már közel állt hozzá: 1998 elején csupán néhány szavazaton múlt, hogy a törvényhozás nem hagyta jóvá az erről szóló előterjesztést. A Fidesz kormányzása idején a parlament napirendre sem tűzte ezt a kérdést, a Medgyessy-kabinet viszont megígérte, hogy pótolja a mulasztást. A nemrég hivatalába lépett Gyurcsány-kormány programja már jóval óvatosabban fogalmaz: „A Köztársaság kormánya kezdeményezi a kisebbségek parlamenti képviseletének biztosításához szükséges politikai egyetértés kialakítását”.

Egyelőre azonban az sem tisztázott, miféle képviseletet kapnának a kisebbségek. Kolompár Orbán, az Országos Cigány Önkormányzat vezetője által favorizált elképzelés szerint mind a 13 kisebbség listát állíthatna, és mindegyik listáról a legtöbb szavazatot kapott jelölt jutna be a parlamentbe. Ez a megoldás feltehetően a többi kisebbségnek sem lenne ellenére, de így 13 képviselővel bővülne az Országgyűlés létszáma. Erősen kétséges, hogy a pártok – miközben a parlament létszámának csökkentéséről beszélnek – hajlandók lennének-e ilyen javaslatot támogatni. De elképzelhető például az is, hogy a kisebbségek képviselői szavazati jog nélkül vagy korlátozott szavazati joggal vennének részt a törvényhozás munkájában. Ha a pártok ragaszkodnak a teljes jogú képviselethez,

de túlságosan soknak találják a 13 mandátumot, akkor rotációs elvet lehet alkalmazni: ez esetben a kisebbségi képviselők meghatározott időközönként váltanák egymást, és egyszerre csak hárman-négyen szavazhatnának a parlamentben.

A jövő év első felében kívánja elindítani országos roma rádióadóját az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) – közölte a testület elnöke hétfőn, a médiahatóság vezetőjével folytatott megbeszélése után. Kovács György, az ORTT elnöke ugyanakkor úgy nyilatkozott, tudomása szerint jelenleg nem áll rendelkezésre szabad frekvencia. „November végéig mindenféleképpen el kell készülnie a részletes koncepciónak” – mondta Kolompár Orbán, hozzátéve, hogy a teljes koncepció birtokában tárgyalnak a finanszírozásról.

A legnagyobb lélekszámú magyarországi nemzetiség képviselő-testülete számára nem lenne elfogadható, ha a Magyar Televízió a jövőben műholdon továbbítaná a nemzetiségi műsorait – közölte az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ). „Amennyiben az adások antennával foghatóak, az elfogadható a számunkra, más megoldás azonban nem” – nyilatkozta Kolompár Orbán, az ÖCO elnöke. Kolompár emlékeztetett arra, hogy a romák jelentős hányada városok szélén, falvakban él, rossz anyagi körülmények között, és nem áll rendelkezésére az infrastruktúra a műholdon terjesztett műsorok fogadására.

Válságos, kaotikus helyzetben van a magyarországi roma társadalom, egyes csoportjait legnagyobb mértékben a kilakoltatás veszélyezteti – hívta fel a figyelmet Kolompár Orbán, az Országos Cigány Önkormányzat elnöke a roma jogvédelemről rendezett konferencián. „Keresztül-kasul finanszírozunk és nem látjuk az eredményt” – mondta arra utalva, hogy a sok forrásból támogatott roma civil szervezetek egy része nem fejt ki valódi jogvédő tevékenységet, távol tartja magát a kényes témáktól.

Hatályon kívül helyezte a bíróság az APEH azon határozatát, amelyben nem fogadta el az Országos Cigány Önkormányzat alelnökének egy áfa-visszaigénylésről szóló beadványát. Kövesi Vilmos ellen ugyan továbbra is eljárás folyik okirathamisítás és állami támogatás jogosulatlan igénybevétele miatt, a bírói határozat azonban feltehetően ennek kimenetelét is befolyásolni fogja.

Már régebben pénzügyi nyomozók kutakodtak az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) jelenlegi alelnökének vállalkozásai után. Zala megyében okirathamisítás és állami támogatás jogosulatlan igénybevétele miatt nyomoztak Kövesi Vilmos után. Az ügy alapját egy kotrógép adta, amelyet a romapolitikus még évekkel ezelőtt vett részben állami támogatásból. A hárommillió forintért vásárolt szerkezetet később a cég könyvelésében már nyolcmillió forintos értéken tüntették fel. Kövesi a kotrógépre időközben nagyobb összegeket költött, illetve teljes egészében felújította és ezzel magyarázta az értékkülönbséget.

Kövesi nyilatkozatában politikai érdekeket sejtett az ügy háttérében, mondván, nevét indokolatlanul meghurcolták, az eljárás pedig ketté törte karrierjét.

Az SZDSZ ügyvivői testülete egyhangúlag Mohácsi Viktóriát, az oktatási tárca miniszteri biztosát javasolja a párt megüresedett európai parlamenti képviselői posztjának betöltésére. Mohácsi Viktória, aki az SZDSZ EP-választási listájának harmadik helyén szerepelt, elkötelezett liberális politikus, akinek szakterülete, az emberi és kisebbségi jogok a párt kiemelt prioritása. Fiatal, több nyelven beszél, nemzetközi tapasztalatokkal rendelkezik, a párt szerint őt az Európai Parlament liberális frakciója is örömmel fogadja majd.

„Nagyon súlyos hibát követett el a Magyar Szocialista Párt, amikor az európai parlamenti választásokon nem delegált roma képviselőt az Európai Parlamentbe” – mondta Gurmai Zita, az MSZP európai integrációs és cigánytagozata által „Cigány út Európába” címmel rendezett tanácskozáson. Véleménye szerint fontos lett volna a nagyobbik kormánypártnak roma képviselőt juttatnia az uniós parlamentbe. Az Európai Parlament egyetlen magyarországi roma származású képviselője, Járóka Livia a Fidesz listáján került a testületbe. Gurmai Zita minderről a roma nők hátrányos helyzete kapcsán beszélt. Elmondta, hogy a cigány nők kétszeresen szenvednek hátrányos megkülönböztetést: egyrészt nemük, másrészt etnikai származásuk miatt.

November

Cigány férfiak és nők többhetes munkával rendbe hozták Tápiószele elhagyatott zsidó temetőjét. Az október közepén átadott sírkertet az Integrált Roma Foglalkoztatási Prog-

ram keretében újították fel. A Pest Megyei Munkaügyi Központ (PMMK) 400 millió forintos költségvetésből nyolc helyen gondozza az esélyegyenlőség jegyében elindított humánerőforrás-fejlesztési programot. A 15-20 százalékos munkanélküliségű településeken az új állás nemcsak a társadalmi integritás esélyét teremtheti meg, legalább ilyen fontos, hogy a romák önbecsülését is visszaadja. Ráadásul a program vezetői szerint a zsidó temetőt helyreállító 15 fős csapatot még az együttérzés is munkára sarkallta: a holokauszt közös elszenvetésének tudata felélesztette bennük a szolidaritást.

Tápiószelén eddig 93 jelentkezőnek teremtettek tanulási lehetőséget – ez leginkább az írás- és olvasáskészség elsajátítását jelenti –, valamint megpróbálták őket visszavezetni a munkaerőpiacra. A résztvevők közül eddig harmincnégyen szereztek szakképesítést, huszonöten pedig már munkához is jutottak. Vannak bolti eladók, targoncasofőrök, dajkák és kőművesek, de többen személy- és vagyonőrként is el tudtak helyezkedni.

„Azt látom, hogy jövő év márciusától elkezdheti működését az országos roma múzeum és a roma könyvtár” – mondta Kolompár Orbán. Hozzátette: a két intézménynek az OCÖ Dohány utcai székházában kívánnak helyet adni. Az OCÖ február 13-i, ózdi kihelyezett közgyűlésén négy intézmény, országos roma múzeum, roma könyvtár, roma népfőiskola és országos roma rádió létrehozásáról döntött. Véleménye szerint a cigány múzeum és a könyvtár létrehozása 15-20 millió forintba kerül.

A tárgyalások megkezdődtek, a szükséges pénz egy részét a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivataltól várják – mondta Kolompár, hozzátéve, kérik a kulturális tárca anyagi támogatását is. Az OCÖ elnöke szólt arról: a Magyar Művelődési Intézettel kötött megállapodás szerint az intézmény átad használatra egy körülbelül háromezer kötetes könyvtárat az önkormányzatnak, valamint megkapják 194 roma művész alkotását, amelyeket jelenleg az intézet raktáraiban tárolnak.

Egymást az együttműködési készségről, a sajtót pedig arról biztosítják: nem a szavakban, hanem a tettekben van a lényeg. Mégis szemlátomást az Európai Parlament (EP) két külön „folyosóján” igyekeznek fellépni az európai romák érdekében a magyar euro-képviselők.

Az egyik testület alapítása – a romaügyi frakcióközi csoport – a szocialista Lévai Katalin nevéhez fűződik. Ebben dolgozik például Szent-Iványi István liberális, illetve Bauer Edit

szlovákiai magyar néppárti politikus is. Szervezési ügyeiket a Roma Információs Központ intézi. A csoport meghívására a napokban Brüsszelben tájékoztató látogatáson járt huszonegy magyar roma közéleti személyiség, köztük Kolompár Orbán, az Országos Cigány Önkormányzat vezetője. Feltűnő ugyanakkor, hogy Járóka Livia (Fidesz), az EP – legalábbis az SZDSZ-es Mohácsi Viktória felbukkanásáig – egyetlen roma tagja nem vesz részt a csoport munkájában. Mint elmondta, nem „etnobiznisszel”, hanem érdemi munkával kíván foglalkozni. Ezért inkább alelnökként a Rasszizmusellenesség és sokszínűség pártközi csoporthoz csatlakozott, amely tegnap alakult meg. Ennek pikantériája, hogy egy öt éve működő, főleg baloldali befolyású csoportról van szó. Elnöke Claude Moraes indiai származású brit euroképviselő, egyik alelnöke Kósáné Kovács Magda (MSZP), tagja a francia Harlem Désir, az európai hírű SOS Racisme alapítója. Járókát – mint mondta – ez nem zavarja, dolga pedig van bőven: most, Románia közelgő csatlakozásával elsősorban az ottani romák elleni hatósági erőszakra, illetve az európai – főleg cseh – roma nők feltételezett kényszersterilizációjának ügyére összpontosít.

A jelenlegi szabályok szerint még egyszer nem lehet kisebbségi önkormányzati választást tartani Magyarországon. A pártoknak módosítaniuk kell a törvényt, különben megszűnik a kisebbségi önkormányzati rendszer – hívták fel a figyelmet sajtótájékoztatójukon a kisebbségek képviselői. Korábban úgy tűnt, hogy a parlamenti pártok egyezsége jutottak a kétharmados jogszabályok megváltoztatásáról. A Fidesz aztán kinyilvánította, hogy nem támogatja a kisebbségi választói névjegyzék bevezetését. (A kormány terve szerint a kisebbségi választásokon azok vehetnének részt, akik szerepelnek a névjegyzékben.) Kolompár Orbán, az Országos Cigány Önkormányzat vezetője hangsúlyozta, hogy a roma társadalomnak különösen fontos a kisebbségi önkormányzatok léte, felszámolásuk esetén a cigányok érdekképviselő nélkül maradnának.

Eddig a fővárosban és tíz megyében indult eljárás a roma kárpótlás során elkövetett visszaélések miatt. A legfőbb ügyész a kárpótlás körülményeit vizsgáló parlamenti bizottság ülésén elmondta, hogy tizenhárom ügyben folyik a nyomozás, négy esetben pedig már vádemelés történt.

Az Osztrák Megbékélési Alap a második világháború idején kényszermunkára, lágerbe hurcolt romákat akarta kárpótlásban részesíteni. A korabeli írásos dokumentu-

mok hiánya miatt a kárpótlás – Polt Péter megfogalmazásával élve – bizalmi elven működött. Két tanú aláírásával igazolta, hogy a kárpótlási kérelemben leírtak megfelelnek a valóságnak, a beadványt a helyi cigány kisebbségi önkormányzat elnöke vagy képviselője hitelesítette. A kérelemben leírtak tartalmát tételesen sem a kárpótlásban közreműködő Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány, sem az Osztrák Megbékélési Alap nem ellenőrizte. A gyanút az keltette fel, hogy az előzetesen várt kétezer igénylés helyett tízezer kérelem érkezett. A családok általában idős, iskolázatlan, rossz körülmények között élő embereket kerestek meg – nem is feltétlenül csak romákat -, és felajánlották, elintézik számukra, hogy kárpótlást kapjanak. Az osztrákok eddig több mint nyolcmilliárd forintot utaltak át, egy igénylő átlagosan egymillió forint körüli összeget kapott. Ennek nagy részét a „szervezők” tették zsebre, a kárpótoltak a pénz töredékéhez jutottak hozzá. A törvénytelenül szerzett haszon jelentős: a közelmúltban letartóztattak két gyanúsítottat, az általuk felvett kárpótlási pénz 16-17 millió forintra tehető. Jelenleg kétszáz-háromszáz igénylés kapcsán folyik nyomozás, de könnyen lehet, hogy ez a szám emelkedni fog. Arról, hogy a kárpótoltak közül hányan voltak ténylegesen jogosultak a jóvátételre, nincs adat. A vádlottak és a gyanúsítottak száma eléri a százat, közöttük cigány kisebbségi önkormányzati képviselők is vannak.

A romák felzárkóztatására kiírt PHARE-pályázaton nyolcvanmillió forintot nyert Dombóvár. A pénzből nyolcvan rászorult embert foglalkoztatnak, akik telkeket alakítanak ki szociális lakások építésére. Dombóváron a napokban alakult meg a „Küzdelem a munka világából történő kirekesztődés ellen” című PHARE-pályázaton nyertes „Út az új esélyekhez” projekt konzorciuma, amelynek tagja a városi önkormányzat, a cigány kisebbségi önkormányzat (CKÖ), a Jóléti Szolgálat Alapítvány Családsegítő Szolgálat és a Jóléti Szolgáltató Kht. A CKÖ elnöke, egyben a projekt menedzsere, elmondta, hogy a nyolcvanmillió forintból nyolcvan helybeli jut munkához nyolc és fél hónapra, majd harminc százalékukat további nyolc és fél hónapig foglalkoztatja a CKÖ minimálbérért. A vásártér környékén levő bozótos területen az új munkavállalók telkeket alakítanak ki, amelyeken szociális lakások épülnek. Szakemberek irányításával utat és járdát építenek, majd közművesítik a telkeket. Ezután hét ház alapját építik meg, ezeket a házakat a jövő esztendő végéig adják át. A házak építésével pályázat alapján bíznak meg egy építőipari céget, s a segédmunkákat szintén a pályázati pénzből foglalkoztatottak végzik. Közben

újabb tizenhét telket készítenek elő további házak megépítéséhez. A telkeket elsősorban szociálisan rászoruló nagycsaládok kapják. A közművesített telkeket – beleértve a házak alapját is – jelképes árért, egy forintért kapják az építkezők.

Az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) nem teljesíti a vállalt feladatait, ezért a Roma Polgári Tömörülés (RPT) kezdeményezi a szervezet felosztatását – közölte Makai István, az RPT elnöke sajtótájékoztatóján. Az OCÖ-nek „feladatai, kötelességei vannak, és a jog úgy rendelkezik, amennyiben feladatait és kötelességeit, a szavazók akaratát nem teljesíti, alkotmányellenesen működik” – mondta Makai István. Hozzátette: a 4500 elektort levélben kérdezik meg arról, hogy egyetértene-e az OCÖ felosztatásról szóló kezdeményezéssel. Amennyiben az electorok többsége igennel válaszol, akkor a kezdeményezést „a belügyminiszteren keresztül a kormány, illetve az Országgyűlés elé terjesztjük” – közölte Makai István. Az RPT vezetője szerint az OCÖ és vezetése nem teljesítette a 2002-ben vállalt feladatait. „Az Országos Cigány Önkormányzat mindent vagy semmi elvi alapon működik: mindent akar, de semmit nem teljesít” – fogalmazott.

December

A romákat hátrányos megkülönböztetés éri szerzte az Európai Unióban, nem csak a májusban csatlakozott tíz új tagországban – ez derül ki a fajüldözés és az idegengyűlölet jelenségeit megfigyelő európai központ kiadott jelentéséből. A jelentés megállapította, hogy a közép- és kelet-európai országok EU-csatlakozásával számos ember számára először vetődött fel a romák, szintik, cigányok vagy utazók ügye. Pedig a korábbi 15 tagország közül is soknál előfordultak a hátrányos megkülönböztetés esetei, csak nem mindig keltettek figyelmet a közvéleményben. A Bécsben kiadott jelentés rámutatott, hogy Európa 8 millióra becsült roma népessége főleg az álláshoz, a lakáshoz jutásban és az oktatásban szenved hátrányos megkülönböztetést. Többségük szegénységben él, alig jut hozzá az oktatáshoz, munkához, közszolgáltatásokhoz és sokan a társadalom peremére szorulva tengődnek. A felmérések tanúsága szerint ők azok, akiket a többségi népesség legkevésbé kíván szomszédjának. A jelentés példákat idéz arra, hogy egyes országokban speciális iskolákba vagy osztályokba küldik a cigány gyerekeket (például Ausztriában, Belgiumban és Németországban), vagy külön osztályt tartanak fenn számukra egy nor-

mális iskolában (például Dániában). A központ nem kínál megoldást a problémára, viszont megállapítja, hogy az európai országok kezdenek megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy jobb közös osztályban összehozni az eltérő kultúrákat, mint elválasztani őket.

Önálló képviselői indítványt nyújtott be az Országgyűlésben dr. Horváth János, a Fidesz – Magyar Polgári Szövetség képviselője. A budapesti közgazdasági egyetem díszdoktora arra tesz javaslatot: a parlament kérje fel a kormányt, hogy a Magyar Posta Rt.-vel készíttessen olyan bélyegsorozatot, amely a magyar kultúrában kiemelkedő roma személyiségeket mutatja be. A honatya november 21-én írt kérelmében név szerint szerepel Nagyidai Stojka Ferenc költő, gyökszótárkészítő, Dankó Pista nótaszerző, Rácz Aladár zeneművész, valamint két prímás: Czinka Panna és Bihari János. Javasolja továbbá, hogy szülessen bélyeg egy cigány vajdát vagy csoportot ábrázoló festményről is. A „kulturális emlékezet ébrentartását és az ország kulturális örökségének bemutatását is szolgáló” kezdeményezést a gazdaságpolitikus arra is alkalmasnak tartja, hogy hazánk irányt mutathasson általa „az EU tagországainak a romák emberi és polgári jogainak elismerése felé vezető úton”. Az Országgyűlés egyik bizottsága rövidesen megtárgyalja az indítványt.

Az utóbbi években csaknem húszmillió forintot csalt ki, és még több mint harmincmilliót akart megszerezni a Magyarországi Cigányokért Közalapítványtól egy szegedi férfi. A Nemzeti Nyomozó Hivatal Csongrád megyei hivatalának vizsgálata során kiderült, hogy a férfi egyetemistákkal és közvetítőkkal játszott össze. A csaló a fővárosból és még tizenegy megyéből adott fel pályázatokat.

A közalapítványhoz benyújtott ösztöndíjkérelmekhez mellékelni kell valamelyik cigány szervezet ajánlását. A szegedi férfi ezt az Országos Cigány Önkormányzattól (OCÖ) szerezte be. Lakatos György, az OCÖ pályázati felelőse elmondta: járt nála a férfi, aki a Szegedi Tudományegyetem diákbizottságának elnökeként mutatkozott be, és körülbelül háromszáz pályázathoz kért ajánlást. „Az ajánlások már meg voltak írva, tőlem csak a pecsétet és az aláírást kérte, amit én teljesítettem is” – ismerte el Lakatos.

A gyanú miatt, hogy nem romák is pályáztak, késik az ösztöndíjak kifizetése. A pénzre harmincegyezer diák vár. A közalapítvány megerősítő pályázatot kért a jelentkezőktől, és amíg ezek be nem érkeznek, az alapítvány nem fizeti ki az ösztöndíjakat.

Ráadásul az új adatlapon a közalapítvány azt kéri az ajánló cigány önkormányzatoktól, hogy „büntetőjogi felelősségük tudatában” igazolják: a jelöltek valóban romák. Ilyen igazolást azonban az önkormányzatok jelentős része – adatvédelmi aggályok miatt – nem akar írni. Az aggályok jogosak. A törvények szerint az etnikai hovatartozásról tilos nyilvántartást vezetni, és kizárólag az egyénnek van joga eldönteni, romának tekinti-e magát.

Gyurcsány Ferenc tartotta a nyitóelőadást, a második alkalommal megrendezett országos roma napon, a Parlament felsőházi termében. Olyan országot szeretnénk – mondta -, ahol nincs helye se nyílt, se burkolt antiszemitizmusnak, rasszizmusnak, előítéletnek. A kormányfő szerint a társadalom nem lehet közömbös a romák problémái iránt: „nekünk ők testvéreink”. Kolompár Orbán, az Országos Cigány Önkormányzat elnöke úgy vélte, az elmúlt tizenöt évben nem érték el céljukat a foglalkoztatási programok. A romaügy olyan, mint egy infarktus előtt álló beteg: gyors és sürgős beavatkozást igényel – jelentette ki Kolompár. – Az sem mindegy – folytatta –, hogy szakképzett orvos vagy szak-képzetlen ápoló nyúl-e a beteghez. A cigányság a belpolitika meghatározó tényezőjévé vált – állapította meg Kolompár. A pártokat azonban arra figyelmeztette, hogy a romáknak nemcsak szavazniuk, hanem enniük is kell.

A magyar fővárosban lesz a nyolc ország részvételével indult nemzetközi Roma Év-tized Program roma oktatási alapjának regionális központja – közölte az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium. A szaktárca diplomáciai sikernek nevezi, hogy az érintett nyolc ország közül Magyarország kapta az első regionális központ létrehozásának jogát. A központ mintegy 8 milliárd forintot oszthat szét pályázatok útján különböző roma oktatási programokra. Magyarországon kívül Bulgária, Csehország, Szlovákia, Macedónia, Románia, Horvátország valamint Szerbia és Montenegró vesz részt a programban, amely 2005 és 2015 között segíti a romák társadalmi beilleszkedését.

Orbán Viktor, a Fidesz-MPSZ elnökének vezetésével Brüsszelben kedden megtartotta első ülését a romák integrációjával foglalkozó európai néppárti munkacsoport. A testület létrehozását maga Orbán kezdeményezte, abból kiindulva, hogy az Európai Unió kibővítésével a romák váltak az EU legnagyobb kisebbségévé, s e kérdéssel európai szinten is foglalkozni kell. A munkacsoportot Orbán Viktor vezeti, a koordinátori szerepet

pedig a Fidesz színeiben európai parlamenti (EP) képviselőséget szerzett Járóka Livia látja el, aki egészen a közelmúltig az EP egyetlen roma tagja volt. Orbán és Járóka közös brüsszeli sajtóértekezletükön hangsúlyozták: a munkát egy évesre tervezik, s az a cél, hogy konkrét terveket dolgozzanak ki arra, miként lehetne az EU-bizottság adta kereteken belül, a meglévő programok, pénzeszközök jobb felhasználásával segíteni a romák helyzetének javítását. Orbán Viktor hangsúlyozta, hogy a romák nem pusztán az Európai Unió legnagyobb kisebbségévé váltak a bővüléssel (létszámuk a különböző becslések alapján 7-9 millió az EU-n belül, azaz szerinte több, mint Svédország lakossága), hanem a legszegényebb és a leggyorsabban növekvő népcsoportot is alkotják. Integrálódásuk segítése nem csak az egyes államok feladata, hanem összeurópai téma.

(Kállai Ernő)